

O‘QUV JARAYONIDA MOBIL TEXNOLOGIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISH

Davronbek Qodirov Rajabboy o‘g‘li

TATU Nukus filiali assistent o‘qituvchisi,

To‘liboyeva Umida Gulmirza qizi

TATU Nukus filiali assistent o‘qituvchisi,

Tohirjonova Shahzoda Oybekjon qizi,

TATU Nukus filiali talabasi

Tursunboyeva Mahbuba O‘razboy qizi,

TATU Nukus filiali talabasi

Hozirgi vaqtda o‘quv jarayonida mobil texnologiyalardan foydalanish tobora dolzarb bo‘lib ko‘rinadi. Pedagogika sohasidagi zamonaviy mahalliy va xorijiy olimlarning fikrlarini tahlil qilish mobil texnologiyalardan foydalanish muammosi dolzarb ekanligi, ushbu turdagi innovatsion texnologiyalarni o‘quv jarayoniga joriy etish masalalari hal etilmaganligi haqida xulosa qilish imkonini beradi. Ulardan foydalanishning aniq shartlari yo‘q.

Mobil ta‘limning eng keng tarqalgan ta‘riflari orasida maxsus, ko‘chma, onlayn, hamma uchun ochiq, tez, 24/7, qulay, texnokratik, moslashuvchan, masofaviy, yo‘lda, o‘quvchiga yo‘naltirilgan, shaxsiylashtirilgan. Ilgari mobil ta‘limning ta‘riflari faqat texnologiyadan foydalanishga yoki ushbu texnologiyalarning ko‘chmaligiga qaratilgan bo‘lsa, endi mobil ta‘lim atamasi ko‘proq komponentlarning mavjudligini anglatadi.

Texnosentriklik - mobil ta‘limni mobil qurilmalardan foydalangan holda o‘rganish sifatida belgilaydi (shu kabi ta‘rif ilgari ushbu mavzu bo‘yicha ilmiy adabiyotlarda mavjud edi).

Kompyuterga asoslangan ta‘lim (e-learning) - mobil ta‘lim - bu kompyuterni o‘rganish imkoniyatlarining kengayishi yoki mobil qurilmalar yordamida kompyuterni o‘rganishdan foydalangan holda ta‘lim amaliyotlari aralashmasi.

Ta‘lim chegaralarini kengaytirish - mobil ta‘lim standart talaba-o‘qituvchi paradigmasiga yangi narsalarni olib kelish imkoniyati sifatida qaraladi.

O‘quvchiga yo‘naltirilgan – mobil ta‘lim nafaqat texnologiyaning harakatchanligini, balki o‘quvchining harakatchanligini ham o‘z ichiga oladi; bu shuni anglatadiki, talaba endi o‘zi uchun eng qulay bo‘lgan mashg‘ulotlar rejasi va ritmini mustaqil ravishda tanlashi va maksimal bilim miqdorini olishi mumkin.

Demak, mobil ta‘limning boshqa ta‘lim usullaridan ajralib turadigan jihati, birinchi navbatda, mobil qurilmalardan foydalanishdir. Mobil qurilmalarning turlari bo‘yicha tasnifi mavjud.

1-toifa: Portativ va shaxsiy. Bular mashhur mobil telefonlar, planshetlar, netbuklar, ba’zan noutbuklar, Internetga kirish imkoniga ega elektron kitoblar va turli xil o‘yin pristavkalari ham shu yerda.

2-toifa: Statsionar va shaxsiy. Ba’zi tadqiqotchilar bu yerga kiritilgan qurilmalarni eskirgan deb hisoblab, bu turni ajratmaydilar. Bu sinfdagi javob tizimlari.

3-toifa: Portativ va hamma uchun ochiq. Ushbu texnologiyalar har qanday foydalanuvchiga ma’lumot berishi mumkin. Qurilmalarning o‘zi ko‘chma emas, lekin ulardan o‘tayotgan har bir kishi foydalanishi mumkin. Ular dastlab ko‘plab foydalanuvchilar uchun mo‘ljallangan. Bularga axborot kiosklari va interaktiv ekranlar kiradi.

4-toifa: Statsionar va ommaviy. Ushbu texnologiyalar juda kamdan-kam hollarda mobil deb tasniflanadi, ammo shunga qaramay, ular shunday deb hisoblanadi. Ular bir vaqtning o‘zida bir nechta foydalanuvchilar bilan o‘zaro aloqani talab qiladigan katta qurilmalarni o‘z ichiga oladi. Bu yerda siz interfaol doska va videokonferentsiya xonalarini nomlashingiz mumkin.

Mobil qurilmalarning ko‘p turlari mavjud va har doim yangilari paydo bo‘ladi. Terminologiyada chalkashliklarga yo‘l qo‘ymaslik uchun YuNESKO eng keng ta’rifdan foydalanishni taklif qildi. Ushbu tashkilot ma’lumotlariga ko‘ra, mobil qurilmaning ta’rifi bir qator mezonlarga javob beradigan har qanday qurilmani o‘z ichiga oladi: u raqamli, portativ bo‘lishi va bir nechta vazifalarni bajarishi kerak, jumladan aloqa, ma’lumotlarni saqlash, video va audio yozish qobiliyati va geolokatsiya tizimi. Aynan nima mobil qurilmalarni o‘rganish uchun jozibador qiladi? Keling, ularning ta’limdagi mashhurligining asosiy sabablarini, bizning fikrimizcha, keltiraylik.

Portativlik. Ko‘pgina mobil qurilmalarning kichik o‘lchamlari va og‘irligi ularni istalgan joyda ishlatish mumkinligini anglatadi. Inson endi an’anaviy ta’lim muhitidan tashqarida, istalgan vaqtda, istalgan joyda bimalol o‘qishi mumkin.

Tarmoq ulanishi. Talabalar nafaqat o‘zlarining mobil qurilmalari yordamida ta’lim mazmuniga kirishlari, balki shu tarmoqdagi o‘quv jarayonining boshqa ishtirokchilari bilan ham muloqot qilishlari mumkin.

Interaktivlik. Mobil qurilmalar dastlab ijtimoiy yo‘nalishga ega bo‘lib, ulardan o‘quvchilarning hamkorligi va ta’lim muhitida ularning harakatlari uchun foydalanish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, mobil ta’lim talabalar uchun hamkorlik va hamkorlik bo‘yicha boy tajriba orttirish uchun platforma sifatida qaralishi mumkin. Bundan tashqari, mobil qurilmalar faqat guruhda ta’lim olish emas, balki ommaviy, universal ta’lim uchun asos yaratish imkoniyatini taklif qiladi.

Atrofdagi vaziyatga sezgirlik. Mobil qurilmalar ma’lum bir vaziyatda va ma’lum bir joyda kerakli ma’lumotlarni taqdim etishga qodir.

Davomiylilik. Mobil kontent cheksiz rivojlanishi mumkin. U bilan o‘rganish chiziqli va vaqt bilan cheklangan bo‘lishi shart emas.

Individuallik. Har kim o‘zi uchun eng qulay qurilma va yoqimli interfeysni tanlashi mumkin.

Aytgancha, aynan YuNESKO Nokia va Intel ko‘magida 1990 yilda “Barcha uchun ta’lim” dasturini ishlab chiqqan bo‘lib, uning bir qismi hozirda qulay mobil ta’limni rivojlantirishdir. Ushbu dasturning maqsadlari dunyo aholisining savodsizligini yo‘q qilish va jinsi, ijtimoiy va etnik kelib chiqishidan qat’i nazar, ta’lim olishdan iborat edi. Tashkilot mobil texnologiyalardan nafaqat o‘yin-kulgi uchun, balki butun dunyo bo‘ylab bilim olish uchun foydalanishni kengaytirishga qaratilgan bir qancha loyihalarni yaratgan. Masalan, 1:1 (Yakkama-yakka dasturlar) dasturlari har bir talabani zarur gadjetlar bilan ta’minlash va hamma uchun ochiq bo‘lgan texnologiyalarni yaratishga qaratilgan. Planshet kompyuterlari eng ko‘p qo‘llaniladi. 1:1 dasturi Lotin Amerikasi va Buyuk Britaniyada alohida rivojlanishga erishdi, lekin dastur ko‘pincha tanqid qilinadi, uni utopik deb hisoblaydi. YUNESKO tomonidan faol qo‘llab-quvvatlanadigan yana bir loyiha (lekin 2009 yilda Intel tomonidan yaratilgan) BYOD (O‘z qurilmangizni olib keling). Bu shuni anglatadiki, har bir talaba sinfda o‘z gadjetidan foydalanadi. Bu kompyuter sinflari, darsliklar va boshqa qimmatbaho jihozlar uchun xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, BYOD har bir ta’lim muassasasi yoki korxonada yagona aloqa tarmog‘ini yaratishni o‘z ichiga oladi, uning o‘quv (shu jumladan o‘quv materiallari) yoki tijorat resurslaridan kampus yoki kompaniya hududida joylashgan har bir kishi o‘z mobil qurilmasidan foydalanishi mumkin. Albatta, BYOD dasturiy ta’minotining tarkibi muassasaga qarab o‘zgaradi. Har bir tashkilot o‘zining kirish nuqtalarini yaratadi va faqat o‘z a’zolari (xodimlar yoki talabalar) uchun ochiq bo‘lgan ma’lumotlarni joylashtiradi. Rossiyada BYOD hozirgacha faqat biznes va IT-texnologiyalar sohasida keng tarqalgan, ammo chet elda, ayniqsa Evropa mamlakatlari va AQShda ushbu dastur ba’zi ta’lim muassasalarida faol joriy etilmoqda. Shunga

qaramay, BYOD hali ham uning samaradorligi va foydalanishning oqilonaligi haqida munozaralar va muhokamalar uchun keng maydonni taklif etadi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, Mobil ta’lim - bu ko‘p yillar davomida biz bilan qoladigan hodisa. Va agar talabalar bir vaqtlar noutbuk foydasiga ish stoli kompyuteridan voz kechgan bo‘lsa, endi ular uy ish stolida qoladilar. Axir, bir dasta simlar va sumkani talab qilmaydigan qulay va yengil smartfon mavjud.

Garchi mobil o‘rganish smartfonlar foydalanuvchilarni ta’lim jarayonidan chalg‘itadi, deb ta’kidlashsa-da, biz ular bilan to‘liq rozi bo‘la olmaymiz. Albatta, talabalar yangi mavzuni o‘rganish o‘rniga ijtimoiy tarmoqlarga murojaat qilishlari, suhbatlashishlari yoki video o‘yinlar o‘ynashlari mumkin.

Ammo bu omil maktab va maktabgacha yoshdagi auditoriya bilan ishlashda sodir bo‘ladi. Katta yoshdagi talabalar bilan bu sodir bo‘lmaydi.

Mobil ta’lim mashhur, o‘sib borayotgan va keng qo‘llaniladigan texnologiyadir. Eng muhimi, istaymizmi yoki yo‘qmi, mobil texnologiyalar allaqachon sinf xonalariga kirib borgan. Har bir talaba dars paytida yonida kamida mobil telefon, ba’zilarida esa planshet va noutbuklar bor. Talabalar darsliklarning elektron versiyalaridan foydalanishni yoki to‘g‘ridan-to‘g‘ri mobil qurilmalari ekranlaridan hisobotlarni o‘qishni afzal ko‘rishadi. O‘qituvchilarning taraqqiyotga qarshi turishi mantiqqa to‘g‘ri kelmaydi; taraqqiyotdan o‘z maqsadlari uchun foydalanish mantiqiyroq va yoqimliroq va o‘quvchilarga ularning mobil gadjetlaridan nafaqat o‘yin-kulgi va ijtimoiy tarmoqlarda yozishmalar, balki ikkalasini ham o‘rganish uchun foydalanish mumkinligini tushunishlariga imkon beradi sinfda va undan tashqarida. Ta’limda mobil texnologiyalardan foydalanishning o‘ziga xos xususiyatlarini muvaffaqiyatli o‘rgangan, mobil texnologiyalarni joriy etish shartlarini, ular bilan ishlash tamoyillarini o‘zlashtirgan o‘qituvchi o‘quv jarayonini takomillashtirishga, uni yanada qulayroq, osonroq va qiziqarli qilishga qodir. Talabalarning mustaqil ishlarini kuchaytirish, shuningdek, bilimlarni nazorat qilishning yangi vositalari va shakllarini qo‘llash.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Zakirova F.M., Nafasov M.M. Ta’lim jarayonida mobil ilovalardan foydalanishning pedagogik asoslari. Academic Research in Educational Sciences. Vol. 3. Issue 4. 2022. 917-925.
2. McLeod, K. (2021). Образование в вашем кармане: как мобильные приложения меняют образовательную индустрию. <https://www.goskills.com/ru/Blog /Obrazovanie-v-vashem-karmane>.
3. Nafasov M.M. (2020). The effectiveness of the use of mobile technologies in the educational process // EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR). pp.142-166. DOI:10.36713/epra2013.

4. Koole, M. A Model for Framing Mobile Learning / M. Koole. M. Ally, Mobile Learning: Transforming the Delivery of Education and Training. –Edmonton, Alberta: AU Press, 2009. – № 1. – 25–47.
5. Брежнева, А. (2020). Как мобильные приложения меняют образование. Journal Tinkoff. <https://journal.tinkoff.ru/howmobile-apps-are-changingeducation/>.
6. U. Madaminov, Qodirov D. Creating an application for training science. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. 2023/5/17, 295-300p.
7. Madaminov U., Qodirov D, Razzoqova Z. Oliy ta’lim tashkilotlarida mutaxassislik fanlarni o’qituvchi mobil ilovalarni ishlab chiqish. Innovations in Technology and Science Education. 2023/6/3, 813-816p. DOI: 10.1109/ICISCT52966.2021.9670321.
8. Madaminov U., Qodirov D., Avezov M. Use of visit karakalpakstan mobile app in the development of tourism in the republic of karakalpakstan. International journal on human computing studies.
9. U.A. Madaminov, D.R. Kodirov, E.D. Jolimbetova, Vizual dasturlash yordamida amaliy masalalarni yechish. Ta’lim fidoyilari. 2022/6, 77-85p.
10. U.A. Madaminov, O.K. Ataboyev, D.R. Kodirov, M.N. Jumaniyazov. Java dasturlash muhitida shart operatorlari (if, switch case). oriental renaissance: innovative, educational, natural and social sciences. volume 2 | issue 5. 2022/5. 1203-1208 p.